

4. Про інформацію: Закон України від 02.10.1992 р. № 2657-ХІІ. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 48. Ст. 650.

5. Угода між Урядом України та Урядом Сполучених Штатів Америки про охорону секретної інформації у сфері оборони (Угоду ратифіковано Законом № 1760-IV (1760-15) від 04.06.2004 р. *ВВР*. 2004. № 36. Ст.441). Дата підписання: 04.08.2003 р., дата набуття чинності: 14.07.2004 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/840_082.

С.Л.Дембіцька

кандидат юридичних наук, асистент кафедри
цивільного права та процесу Навчально-наукового
інституту права, психології та інноваційної освіти
Національного університету «Львівська політехніка»

УНІВЕРСАЛЬНІСТЬ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИХ МЕТОДІВ ПЕРЕКОНАННЯ ТА ПРИМУСУ

У зв'язку з переходом до ринкових відносин корінними змінами в механізмі державного управління та організаційно-правовому статусі суб'єктів управління надзвичайно актуальною видається проблема адміністративно-правових методів. Змінюється система правових засобів, які застосовують для забезпечення ефективного державного впливу на управлінську діяльність. Загальними методами впливу на поведінку людей є переконання та примус. Їх поєднання становить універсальний принцип соціального управління, що пронизує всю систему стимулюючих методів, включаючи адміністративні, економічні, соціально-психологічні. Метод переконання застосовується всіма суб'єктами управління. Переконання та примус можуть мати державний та громадський характер.

Роль переконання в державному управлінні має величезне значення. З проведенням істотних соціально-економічних реформ ця роль незмірно зростає як у державному управлінні, так і в цілому в суспільних відносинах. В адміністративному праві переконання визнається одним з основних методів, оскільки більша частина суб'єктів адміністративно-правових відносин дотримується й виконує вимоги правових норм, але у багатьох державного примусу [1, с.205].

В юридичній літературі багато уваги приділяється співвідношенню в ідеологічній діяльності методів переконання і примусу. Такий поділ методів пов'язаний з підставою і змістом владного впливу. Переконання – це метод активного впливу на свободу і свідомість людини ідейно-моральними засобами для формування в неї поглядів і уявлень, заснованих на глибокому розумінні сутності державної влади, її цілей і функцій. Примус – це психологічний, матеріальний або фізичний (насиленницький) вплив повноважних органів і посадових осіб держави на особу з метою примусу її діяти з волі владного суб'єкта, в інтересах держави. Це – жорсткий засіб соціального впливу. Він заснований на організованій силі, виражає її, тому здатний забезпечувати безумовне домінування в суспільстві волі пануючого суб'єкта. Державний примус обмежує свободу людини, ставить її в таке становище, коли вона немає вибору, окрім варіанту, запропонованого (нав'язаного) владою. За допомогою примусу придушуються, обмежуються інтереси і мотиви антисоціальної поведінки, примусово усуваються суперечності між загальною й індивідуальною волею, стимулюється суспільно-корисна поведінка [2, с.119].

В адміністративно-правовому аспекті під методами адміністративної діяльності розуміються способи цілеспрямованого впливу на поведінку громадян, а також діяльність підприємств та організацій в інтересах забезпечення громадського порядку. Переконання є засобом попередження злочинів та інших правопорушень. Переконання як метод означає моральний, психологічний, матеріальний вплив суб'єкта адміністративної діяльності на об'єкт, на його волю, поведінку, що породжує, зміцнює і розвиває свідомість, відповідно до мети і завдань діяльності, спонукає до свідомого виконання вимог суб'єкта адміністративної діяльності.

Будучи основним методом адміністративної діяльності, переконання не завжди є достатньо ефективним заходом впливу на протиправну поведінку. У зв'язку з цим держава, охороняючи недоторканність особи, її права і свободи, законні інтереси, уповноважує співробітників поліції застосовувати примус до тих, то не піддається впливу заходів переконання [3, с.57].

Переконання наголошують, як систему заходів правового і не правового характеру, яка проводиться державними та громадськими органами, що виявляється у здійсненні виховних, роз'яснювальних і заохочувальних заходів, спрямованих на формування у громадському розумінні необхідності чіткого виконання вимог законів та інших правових актів [4, с.4].

Розглядаючи примус у загально-соціологічному розумінні, його можна визначити як спосіб, метод впливу на поведінку людей з метою їхнього підпорядкування певному встановленому порядку. Загальновідомим є той факт, що примусовий вплив існує в будь-якому суспільстві. Що ж до юридичної відповідальності, то вона переважно пов'язана не з примусом у загально соціологічному розумінні, а з державним примусом. Особливістю останнього є те, що він здійснюється державним органом від імені держави. Другою особливістю державного примусу є його правовий характер, у силу чого він виступає і як правовий примус. Правовий характер державного примусу полягає в тому, що останній реалізується лише компетентними органами та у встановленій законом формах і на законних підставах [5,с.432].

Державний примус у цілому, й адміністративний зокрема, слід розглядати як одну з невід'ємних складових здійснення державної влади, як її метод. З іншого боку, цей примус – не самоціль, він є наслідком певної поведінки різних соціальних суб'єктів, поведінки, яка відхиляється від вимог правових норм, становить загрозу відносинам, що цими нормами регулюються й охороняються, і застосовується з метою усунення («зняття») такої поведінки. Існують також випадки, коли загроза суспільним відносинам виникає об'єктивно, наприклад внаслідок дії сил природи, тобто за відсутності протиправної поведінки, проте необхідність її усунення не менш актуальна [6,с.135].

Отже, для забезпечення правомірної поведінки учасники суспільних відносин з боку держави, в особі відповідних органів виконавчої влади й їх посадових осіб використовують різноманітні управлінські методи, серед яких найпоширенішими є переконання й примус. Проте метод переконання не завжди виявляється достатнім засобом впливу. Саме тому держава, захищаючи права й свободи всіх громадян, усього суспільства, примушує деяких з них, які не піддаються заходам переконання, дотримування правопорядку за допомогою застосування примусу.

Таким чином, переконання як головний метод, можна розглядати як вплив на правосвідомість громадян, що здійснюється шляхом проведення заходів виховного, заохочувального, роз'яснювального та іншого характеру, з метою переконування громадян в обґрунтованості, доцільності та необхідності добровільного та сумлінного додержання встановлених державою норм і правил, а також заходів, що проводяться органами влади, з метою реалізації державної політики у сфері охорони громадського порядку, забезпечення громадської безпеки, запобігання та протидії правопорушень.

Адміністративний примус – це один із видів державного примусу, якому притаманні риси державного примусу в цілому (застосування засобів примусового характеру з метою забезпечення потрібної поведінки людей), а також певні особливості.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Машніцька Н.В. Сутність переконання як методу адміністративної діяльності міліції // *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. №3 (58). 2012. С.204-211.
2. Кельман М.С. Загальна теорія держави і права: методологічні проблеми розвитку та системний аналіз: Монографія. Тернопіль: Терно-граф, 2007. 152с.
3. Адміністративна діяльність: навч.пос. [для студ.вищ.навч.закл.]/ [М.В.Ковалів, З.Р.Кісіль, Д.П.Калаянов та ін.]. К.: Правова єдність, 2009. 432с.
4. Битяк Ю.П. Переконання і примус у державному управлінні. Адміністративна відповідальність: консп.лекц. Х.: Укр. Юрид.акад., 1994. 44с.
5. Теория государства и права: Учебник для юрид. вузов и факультетов//Под ред. В.М.Корельського и В.Д.Перевалова. М.: НОРМА-ИНФРА-М, 1998. 570с.
6. Комзюк А.Т. Державно-владний аспект адміністративного примусу // *Вісник Академії правових наук України*. 2000. №4. С.129-136.